

Αντικανονική κριτική και αντιεξουσιαστική ποίηση

Βασίλης Λαμπρόπουλος*

ΑΝΘΩΝΩΣ ΤΗΣ
4/22/23

Η κανονιστική συμπεριφορά, για να δικαιολογήσει τον αυταρχισμό της, κατηγορεί συχνά τις μειονότητες πως θέλουν να επιβάλλουν τις δικές τους αξίες. Η απόλυτη αλήθεια, για να περιφρουρήσει το φονταμενταλισμό της, κατηγορεί την αμφισβήτηση πως επιδιώκει να επιβάλλει τα δικά της κριτήρια. Με τέτοια ρητορικά τεχνάσματα η εξουσία υπερασπίζεται την κυριαρχία της, λέγοντας πως και η αντίσταση μόνο εξουσία θέλει. Ισοπεδώνει όλες τις πολιτικές αξίες ισχυριζόμενη πως και η υπονόμευση επιδιώκει τη τυραννία. Ξέρουμε όμως πως στην πράξη πολλά είδη αντίστασης λειτουργούν ανατρεπτικά, και γι αυτό ακριβώς τρομάζουν την εξουσία.

Έτσι «τρομάξε», όπως παραδέχεται η ίδια, και η Δρ. Μαρία Βαχλιώτη (της οποίας τη διατριβή του 2011 στο ΕΚΠΑ επέβλεψε ο Καθηγητής Ευριπίδης Γαραντούδης) και έκανε την τελειώς κοινότυπη καταγγελία πως ένας αντιεξουσιαστικός κανόνας μπορεί να έχει εξουσιαστικές βλέψεις. Όμως όταν παρουσιάζεται ένας αιρετικός κανόνας, μια κοινή ανθολογία, ένα αναρχικό λεξικό, ένα εναλλακτικό περιοδικό, ένα επαρχιακό φεστιβάλ δεν είναι εύκολο να τα ξεφορτωθούμε λέγοντας πως χρησιμοποιούν ένα παραδοσιακό είδος αφού στην πραγματικότητα το υπονομεύουν. Υπάρχει μια αγωνιστική διεκδίκηση που δε συμμορφώνονται με τη συναίνεση.

Το συγκεκριμένο παράδειγμα της Δρ. Βαχλιώτη για τους κινδύνους ενός «αντιεξουσιαστικού» κανόνα είναι η ανάγνωση που κάνω στην πολιτική διάσταση της ποιητικής γενιάς του 2000, και την ευχαριστώ ειλικρινά και θερμά που ενδιαφέρθηκε για το έργο μου. Σε τι συνίσταται αυτός ο επικίνδυνος κανόνας πέρα από την περιώνυμη «αριστερή μελαγχολία»; Δεν λέει. Ποια βιβλία, περιοδικά, βραβεία, βιβλιοπωλεία περιλαμβάνει; Δεν λέει. Τι και ποιους απορρίπτει; Δεν λέει. Πώς ασκεί την εξουσία του; Δεν λέει. Ο επίμαχος κανόνας δεν είναι κάποια τάση ή «σχολή», είναι απλώς ... ο,τι λέει ο Λαμπρόπουλος. Είναι ο κανόνας του ενός!

Υπάρχουν πολλά στοιχεία που διαψεύδουν την υποτιθέμενη επιβολή αυτού του αφανούς κανόνα. Ένα είναι πως, εκτός από τους Ο. Ατέργη και Χ. Νάτση, πολλοί άλλοι ποιητές και ποιήτριες διαφώνησαν με την «αριστερή μελαγχολία», όπως οι Δ. Αγγελής, Ι. Βεντούρας, Ε. Γαραντούδης, Α. Γρίβα και Α. Μπαλασόπουλος. Η πολυφωνία είναι εμφανής. Δεύτερο στοιχείο είναι πως οι πενήντα ποιητές που συμμετείχαν στην εξεγερτική ιστοσελίδα του Μίσικαν

εντόπισαν την εξέγερση στην πολιτική, την κοινωνία, την προσωπικότητα, την ψυχή, την τέχνη κλπ. χωρίς κανείς να τους ποδηγετήσει. Κι εδώ υπάρχει μεγάλη πολυφωνία απόψεων.

Αλλά το κύριο αντιφατικό χαρακτηριστικό αυτού του υποτιθέμενου κανόνα είναι πως ο Λαμπρόπουλος εδώ και μισό αιώνα υφίσταται στην Ελλάδα ένα πλήρη θεσμικό εξοστρακισμό: τα βιβλία του δεν εκδίδονται, δεν καλείται ποτέ από κανένα πανεπιστήμιο, δεν συμμετέχει σε κρατικές επιτροπές, δεν αποφασίζει για υποτροφίες, δεν ελέγχει χρηματοδοτήσεις, δεν συνομιλεί με υπουργεία και ιδρύματα, δεν τιμάται, δεν βραβεύεται και γενικά είναι γνωστός ως ο αποδιοπομπαίος τράγος των νεοελληνικών σπουδών. Και να ήθελε να επιβάλλει κάποιον κανόνα, δεν έχει καμιά δύναμη στην Ελλάδα για να το κάνει! Για να επικρατήσει ένας κανόνας χρειάζεται συντεχνιακή συλλογικότητα, θεσμικό κύρος, οικονομική ισχύ, κοινωνική αίγλη.

Μια καίρια διαφορά μας είναι πως η Δρ. Βαχλιώτη σκέφτεται με βάση τις βιογραφίες ποιητών (π. χ. η παρέα των Σημειώσεων) ενώ εγώ συζητώ θέματα αισθητικής και ιδεολογίας (προσεγγίσεις και θεωρίες) και δεν με ενδιαφέρει ποιος είναι αριστερός, μεσήλικας, ανύπαντρος, υπάλληλος ή μελαγχολικός. Σε μια σειρά δοκιμίων έχω προτείνει τουλάχιστον δέκα συμπληρωματικά κριτήρια για τη γενιά του 2000. Η Δρ. Βαχλιώτη απομόνωσε μόνον ένα, ίσως επειδή τα υπόλοιπα δεν επιτρέπουν βιογραφική μεταχείριση.

Ας επαναλάβω εδώ μια διευκρίνιση. Μελετώ συστηματικά ένα ορισμένο είδος αισθητικά και πολιτικά ριζοσπαστικής ποίησης της γενιάς του 2000 το οποίο με ενδιαφέρει – την αριστερή μελαγχολία η οποία συνομιλεί με την απόγνωση της δεύτερη μεταπολεμικής γενιάς, την ήττα της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς και την αυτοκτονία της μεσοπολεμικής γενιάς. Θεωρώ το συγκεκριμένο είδος το πιο ενδιαφέρον αυτής της γενιάς και εκείνο με τη μακρότερη παράδοση. Υπάρχουν άλλα αξιόλογα είδη και άλλα αξιόλογα άτομα της ίδιας γενιάς τα οποία παρακολουθώ αλλά δεν σχολιάζω και χαίρομαι πολύ όταν τα ^{εξηγούν} ερμηνεύσουν άλλοι. Δεν φιλοδοξώ να καλύψω όλες τις τάσεις, δεν ισχυρίζομαι πως έχω πλήρη εποπτεία. Περιορίζομαι σε χώρους όπου έχω κάτι να συνεισφέρω και υποστηρίζω μια ποίηση που ανθίσταται στη λογοτεχνική και ^{ιδεολογική} πολιτική εξουσία.

Όσοι διατείνονται πως κάθε αντιεξουσιαστικός κανόνας έχει εξουσιαστικές βλέψεις δεν φαίνεται να έχουν κανένα πρόβλημα με τον ισχύοντα κανόνα. Αντίθετα, φροντίζουν να τον προφυλάξουν από κάθε αμφισβήτηση. Μου έκανε εντύπωση πως η συνομιλήτριά μου δεν αντιπρότεινε στο δικό μου μοντέλο κάποιο άλλο μοντέλο αμφισβήτησης, κι αυτό επειδή δεν

ενδιαφέρεται να αμφισβητήσει την εξουσία παρά μόνο να προστατεύσει από τη δική μου κριτική τη συμμόρφωση, την ομοιογένεια και τη μετριότητα.

Νομίζω πως εκείνο που θορυβεί τη Δρ. Βαχλιώτη δεν είναι η περιθωριακή αντικανονική ιστοσελίδα ενός αποσυνάγωγου φιλόλογου από το μακρινό Αν Άμπιμπορ του Μίσιγκαν αλλά η αντιεξουσιαστική ποίηση του αιώνα μας – μια δυναμική ποίηση που για πρώτη φορά στην ιστορία των νεοελληνικών γραμμάτων αδιαφορεί για τον πολιτιστικό κανόνα και την κοινωνική κανονικότητα. Αυτή η νέα ποίηση δημιουργεί την ριζοσπαστική γραφή, παραγωγή, επιτέλεση, κυκλοφορία, διάδοση, συγκρότηση, φροντίδα και αλληλεγγύη που η παραδοσιακή εξουσία του ωραίου, του αληθινού, του εθνικού και του κανονικού δεν μπορούν πια να ελέγξουν.

*Ομότιμος Καθηγητής της Νεοελληνικής Έδρας Κ. Π. Καβάφη στα Τμήματα Κλασικής και Συγκριτικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν